ÙCZBA 24

Latné ferie

RÓMAN DRZÉŻDŻÓN, DANUTA PIOCH

Lato to pò pòlskù *lato*. **Latowé ferie** to *wakacje letnie*. **Òb lato**, to znaczi *latem*, lëdze jadą na **wiwczasë**, to je *wczasy*, żebë òdpòcząc òd robòtë. Taczich lëdzy nazéwómë **letnikama**, to je *wczasowiczami*. Równak niejedny miast òb lato òdpòczëwac – robią...

Cwiczënk 1

Przeczëtôj gôdkã i przełożë jã na pòlszczi jãzëk. Wëzwëskôj do te słowôrz kaszëbskò-pòlszczi (*Przeczytaj rozmowę i przetłumacz ją na język polski. Wykorzystaj do tego słownik kaszubsko-polski*).

– Witôjtaż, bënlowie!
– Bóg zapłac.
– Cëż wa robita?
– Nick... rozmiszlómë, co mómë robic òb lato.
– Dopiérze terô wa rozmiszlôta? Kò to je ju lëpińc...
– Zôcząтk lëpińca. Do kùńca latowëch feriów jesz, jesz...
– Cëż wa môta wëmëszloné?
– Jakbë to Wasce rzec... nick.
– Wa le mùdzyta czas. Jô wama rzekã, cëż òb lato mòże robic.
– Co?
– Bawic sã, rézowac...
– To sã tak fejn rzecze – bawic sã, rézowac, ale za co?
– Jakùż za co? Za dëtczi.
– Chtëż nama je dô?
– Wa sami, tec mòże je zarobic. Òb lato je wiele robòtë, chòcbë nad mòrzã. W gòspòdach, wiwczasowëch dodomach. Mòże sprzedawac rëbë, pamiątczi abò lodë i pòpkòrn.
– Bez całé lato robic? Jesce Wë czësto...!
– Jô doch nie gôdôł, że całé lato, le jeden miesąc. W lëpińcu jic do robòtë, a w zélnikù za ne zarobioné dëtczi mòże dze wëjachac.
– To bë bëła baro dobrô ùdba, leno dze më terô robòtã dostóniemë? Pewno wszëtczé place są ju zajãté.
– Wierã nié... Zresztą, jô prawie do waju przëszedł w ti sprawie. Brëkùjã młodëch, mòcnëch w nogach a gãbie, lëdzy do robòtë...
– Jo! A cëż më bë mielë robic?
– Szpacérowac pò sztrądze a sã pieglëc.
– Wasta ale bôjczi pòwiôdô. Za szpacérowanié a pieglenié jesz nicht nie płacy.
– Jak wa mdzeta pò tim sztrądze szpacérowa, tej kòl ti leżnoscë wa bë letnikóm lodë a pòpkòrn sprzedôwa.
– To nie je takô lëchô ùdba... słunuszkò, piôsk, wiaterk òd mòrza. Jo, jo, leno czë më bëlno na tim zarobimë?
– Ò to wa sã ni mùszita jiscëc. Dëtka wa mdzeta mia jak... lodu.

Cwiczënk 2

Nalézë w teksce słowa, chtërne gôdają ò tim, co mòże robic òb lato. Wëpiszë je. (*Znajdź w tekście słowa mówiące o tym, co można robić latem. Wypisz je*).

Pierszô pòzwa zajãcô to **bawic sã**. Zdrzë, jaczé znaczenia krëją sã pòd słowã „bawic". (*Pierwsza nazwa zajęcia to* **bawić się**. *Zobacz, jakie znaczenia się pod nią kryją*).

1) *bawić kogo*: Òna sã zajimô bawienim dzecy.
2) *przebywać, zatrzymać się gdzie*: Më bawilë ù cotczi dwa dni.
3) *trwać*: To baro długò bawiło.

Przełożë zdania na pòlszczi jãzëk (*przełóż zdania na język polski*):

Nié wszëtcë lubią bawic dzecë.
Nick tak długò nie bawi, jak ždanié na ferie.
Jak długò të bawił ù drëcha?

- Jinszé znaczenia krëją sã w fòrmie **bawic sã** (*inne znaczenia kryją się w formie* ***bawić się***):

1) *bawić się*: Kòtczi sã bawią.
2) *bawić się, hulać, używać życia*: Niejedny nie chcą robic, le sã bawic.
3) *zatrzymać się, nie spieszyć się, ociągać się*: Co të sã tak bawisz z tą robòtą?

Ùłożë i zapiszë zdania, w chtërnëch ùżëjesz słowa „bawic sã" w kòżdim z trzech znaczeniów. (*Ułóż i zapisz zdania, w których użyjesz słowa* „bawic sã" *w każdym z trzech znaczeń*).

Cwiczënk 3

W niechtërnëch jãzëkach tak to ju je, że òd czasnika mòże twòrzëc pòstapné czasniczi. Sygnie dodac do niegò przedrostk i je ju słowò w nowim znaczenim.

(*Tak to już jest w niektórych językach, że od czasownika można tworzyć czasowniki pochodne.Wystarczy dodać do niego przedrostek i już mamy słowo w nowym znaczeniu*).

bawic: 1) pòbawic, 2) wëbawic, 3) zabawic, 4) zbawic
bawic sã: 1) pòbawic sã, 2) ùbawic sã, 3) zabawic sã

- Przełożë zdania na kaszëbszczi jãzëk (*przetłumacz zdania na język kaszubski*):

Lubię się bawić.
Dawno już się tak nie ubawiłem, jak dziś.
Jeszcze trochę się pobawcie, potem pójdziecie spać.
Po skończeniu pracy zabawimy się.
Pobaw chwilę dziecko, a potem połóż je spać.
U nich nikt długo nie zabawi.
Pan Bóg chce wszystkich zbawić.
Od powietrza, głodu, ognia i wojny wybaw nas Panie.

Cwiczënk 4

Òd słowa „bawic" może twòrzëc familiã słów (*od słowa „bawic" można utworzyć rodzinę wyrazów*):

bawidło, zabôwka, bawibiôłk, zabawa

Przë ùżëcym pòlskò-kaszëbszégò słowarza zapiszë pòzwë bawidłów dlô dzecy. (*Używając słownika polsko-kaszubskiego, zapisz nazwy dziecięcych zabawek*).

Pòdsztrëchnij słowa, jaczé pasëją do „bawibiôłka" (nôprzódka nalézë jich znaczenia w słowarzu). (*Podkreśl słowa pasujące do „bawidamka" – najpierw znajdź ich znaczenia w słowniku*).

tuńcowanié, seczenié, spiéwanié, kôrbienié, szëcé, grabienié, rézowanié, szpilowanié, parfimòwanié, mùrowanié, strojenié sã, kòpanié

Cwiczënk 5

Jak sã òb lato bawią wiôldzi, a jak dzecë? Co mògą robic razã? Rzeczë ò tim czile zdaniów. Nôprzódka równak przëszëkùj pòtrzébną słowiznã. Niechtërne czasniczi ju znajesz, nôleżi w słowarzach wëszukac pasowné jistniczi i jesz jinszé czasniczi. (*Jak bawią się latem dorośli, a jak dzieci? Co mogą robić razem? Powiedz o tym w kilku zdaniach. Najpierw jednak przygotuj potrzebne słownictwo. Niektóre czasowniki już znasz, w słownikach należy znaleźć odpowiednie rzeczowniki i inne czasowniki*).

Cwiczënk 6

Òb lato może téż wiele rézowac. Rézowanié wiedno sã òdbiwô przë ùżëcym jaczégòs sprzãtu: kòło, mòtór, bana, fliger, òkrãt, bôt, aùtobùs, aùto, tramwaj, trolejbùs, żôglówc, lotniô, balón. (*Latem można też wiele podróżować. Podróżowanie zawsze odbywa się przy użyciu jakiegoś sprzętu...*).

Przeczëtôj i dokùńczë zdania (*przeczytaj i dokończ zdania*):

Bòjã sã rézowac...
Baro lubiã rezã na...
...nie je bezpiecznym ôrtã rézowaniô.
Nôchùtczi sã rézëje...

Cwiczënk 7

Czej jedny sã bawią i rézëją, jinszi mùszą robic. (*Gdy jedni się bawią i podróżują, inni muszą pracować*).

Przë ùżëcym słowarza wëpiszë pòzwë warków, jaczich miéwcë òb lato ni mają czasu na bawienié sã i rézowanié.(*Posługując się słownikiem, wypisz nazwy zawodów, których wykonawcy nie mają czasu latem na zabawę i podróżowanie*).

Cwiczënk 8

Przeczëtôj i wëłożë znaczenia zapisónëch niżi przësłowiów (*przeczytaj i objaśnij znaczenia zapisanych niżej przysłów*):

Robòta jesz nikòmù nie ùcekła, bò ni mô nóg.
Chto reno wstaje, temù Pan Bóg daje, a chto długò spi, temù kòza bzdzy.
Robòta sama sã nie zrobi.
Chto chce co sprawic, mùszi sã zabawic.
Kòt w rãkawicach mëszów nie chwôtô.
Ùtrzëmac ster w rãce je nierôz cãżi, jak do niegò duńc

SŁOWÔRZK

bawibiôłk – bawidamek; **bawidło** – zabawka, **bënłowie** – kawalerowie, tu: młodzi, młodzież; **chtëż** – któż, kto; **dëtczi** – pieniądze; **jiscëc sã** – martwić się; **leżnosc** – okazja; **mùdzëc czas** – marnować czas; **nick** – nic; **òb lato** – latem; **pieglëc sã** – opalać się; **plac** – miejsce; **prawie** – właśnie; **rézowac** – podróżować; **szpacérowac** – spacerować; **ùdba** – pomysł; **wasta** – pan; **zôczątk** – początek; **żdanié** – czekanie